

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Mgr. Dušan KLAPKO, Ph.D.

Habilitační práce

Definice oboru Sociální pedagogika a možnosti jeho působení v rámci idey sociální inkluze v kontextu institucionálních diskursů

Oponent

doc. PhDr. Miriam NIKLOVÁ, PhD.

**Pracoviště oponenta,
institute**

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Text posudku¹

Aktuálnost námětu

Mgr. Dušan Klapko, Ph.D. predložil habilitačnú prácu pod názvom „*Definice oboru sociální pedagogia a možnosti jeho působení v rámci idey sociální inkluze v kontextu institucionálních diskursů*“ (2020). Cieľom habilitačnej práce, ako sám autor uvádza, bolo analyzovať pôsobnosť sociálnej pedagogiky prostredníctvom zadefinovania odboru v kontexte širších súvislostí..... Ide o problematiku, ktorá je v takomto zameraní v odbornej pedagogickej literatúre rozpracovaná iba okrajovo, a preto ju považujem za vysoko aktuálnu a prínosnú pre teóriu i prax sociálnej pedagogiky.

Štruktúra posudzovanej habilitačnej práce pozostáva z teoretickej a empirickej časti. Teoretická analýza problematiky je obsiahnutá v kapitolách č. 1 až 3 a je spracovaná na základe využitia odbornej literatúry a dokumentov oficiálnej povahy. Autor tu využíva bohatú odbornú literatúru, domácu i zahraničnú (je uvedená len okrajovo), práca s ktorou je korektná a je v súlade s vedeckou etikou i bibliografickou normou. Výhrady mám k častému využívaniu sekundárnych zdrojov autorom napr.: Bakošová In Laca, S,....(s. 22), Ondrejkovič In Laca.....Bakošová In Bendl a inde. Publikácie, ktoré autor sekundárne uvádza a cituje, sú uvedené aj v zozname použitej literatúry.

Prvá kapitola s názvom „*Pojetí a definice sociální pedagogiky*“ je rozsahom spracovaná na 35 stranách. Autor uvádza prehľad zväčša slovenských a českých odborníkov z oblasti sociálnej pedagogiky; mnohé z nich, ako som uviedla vyššie, sú sekundárne pramene. V tomto smere by som odporúčala doplniť aj aktuálnejšie publikácie autorov a viaceré zahraničné

¹ V textu posudku se lze zaměřit například na tyto oblasti: aktuálnost tématu, přístup k řešení, použitá metodologie, kvalita a správnost dosažených výsledků, původnost dosažených výsledků, uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání, uplatnitelnost výsledků v praxi, formální úprava a jazyková úroveň práce, připomínky k habilitační práci uchazeče.

publikácie. V úvodnej časti kapitoly autor prehľadne vymedzuje a uvádza zameranie sociálnej pedagogiky u odborníkov zväčša zo Slovenska a ČR (ako napr. Hroncová, Bakošová, Ondrejko, Bendl,..). Na s. 12 autor uvádza, že sociálna pedagogika je pomáhajúca profesia..... V tomto smere by som chcela upozorniť, že sociálna pedagogika je veda, či pedagogická disciplína a práve sociálny pedagóg je zaraďovaný medzi pomáhajúce profesie. V ďalších dvoch podkapitolách autor približuje sociálno-pedagogické koncepcie podľa S. Velinského a J. A. Komenského. Záver kapitoly je vhodne doplnený o jej zhrnutie.

V druhej kapitole s názvom „*Teoretická východiska a analýza pojmov v sociálnej pedagogike*“ autor uvádza prehľad vybraných teórií a pojmov relevantných pre oblasť riešenej problematiky. Kapitola je spracovaná veľmi rozsiahle na cca 86 strán. Odporúčala by som autorovi v budúcnosti vyabstrahovať súvzťažné časti a poukázať na relevantnosť jednotlivých konceptov. Niektoré podkapitoly sú spracované prevažne od 1-2 autorov, preto by som odporúčala niektoré časti dopracovať, prípadne vypustiť.

Tretia kapitola má názov „*Charakteristika vzdelávacích dokumentů zaměřených na sociální pedagogiku*“. V úvode kapitoly autor približuje proces inkluzívneho vzdelávania a analyzuje inkluzívnu pedagogiku. V ďalších podkapitolách autor približuje vybrané strategické dokumenty so zameraním na inkluzívne vzdelávanie. V podkapitole č. 3.3.5 autor zbytočne veľa pozornosti venuje *Akčnému plánu inkluzívneho vzdelávania na obdobie rokov 2016-2018* vzhľadom k tomu, že je už neaktuálny. Ambíciou autora v tretej kapitole je poukázať na prínos sociálnej pedagogiky pre súčasné kurikulárne a sociálne reformy vzdelávacej politiky štátu v kontexte sociálnej inklúzie, čo sa mu aj podarilo.

Celá teoretická časť habilitačnej práce je spracovaná veľmi rozsiahlo, ambíciou autora bolo veľmi komplexne poukázať na predmetnú problematiku. Vzhľadom k zameraniu empirickej časti práce so zreteľom na problematiku rómskych žiakov v kontexte sociálnej inklúzie by som očakávala, že jej autor bude venovať v teoretickej časti väčšiu pozornosť na úkor mnohých teoretických východísk uvádzaných v prvej, ale najmä v druhej kapitole habilitačnej práce.

Přístup k řešení a zasazení problematiky do odborného (vč. mezinárodního) kontextu

Autor v úvode habilitačnej práce veľmi dôsledne vymedzuje výskumnú tému (Sociálna inklúzia do škôl) a zameranie habilitačnej práce. Empirický výskum a spracovanie riešenej problematiky považujem zo strany habilitanta za adekvátne koncipovaný a vedecky zdôvodnený.

Habilitant Mgr. Dušan Klapko, Ph.D., svojou publikačnou a vedecko-výskumnou činnosťou prezentovanou na rôznych odborných či vedeckých fórach prispieva k rozvíjaniu odboru na národnej i medzinárodnej úrovni.

Použitá metodologie

Habilitant aplikoval kvalitatívnu metodologickú paradigmu, ktorá, ako autor sám uvádza, prispieva k ozrejmeniu sociálnej reality prostredníctvom analytického perspektivizmu na javy edukačnej reality, interpretavizmus z pohľadu rôznych sociálnych aktérov. Predmetom výskumu u habilitanta bola analýza konštruktov sociálnej reality, ktorú reprezentovali vybraní participanti podieľajúci sa na procese sociálnej inklúzie v škole. Výskumné šetrenie habilitant realizoval prostredníctvom vybraných nástrojov diskurzívnej analýzy, ktoré dôsledne popisuje v empirickej časti práce.

Empirická časť habilitačnej práce začína kapitolou č. 4 s názvom „*Filosoficko teoretické ukotvení analýzy diskursů*“, kde autor vymedzuje filozofické a teoretické aspekty svojho výskumného šetrenia. Uvedenú kapitolu, rovnako aj kapitolu č. 5 „*Diskursivní analýza a její využití v pg výzkumu*“ by som neuvádzala do výskumnej časti habilitačnej práce vzhľadom k tomu, že ide o východiská realizované výskumu. Taktiež mám aj výhradu k používaniu skratky v názve uvádzanej kapitoly (č. 5).

Šiesta kapitola s názvom „*Výskumná zpráva*“ obsahuje analýzu jednotlivých participantov na výskume, interpretáciu a zovšeobecnenie výsledkov výskum.

Cieľom výskumu, ako autor sám uvádza, bola analýza komunikatívnych rámcov sociálnej reality z aspektu vybraných reprezentantov sociálnej inklúzie v škole s cieľom odhaliť potencionálne vzdelanostné alebo sociálne podmienené problémy či nerovnosti v prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu.

Habilitant si stanovil 4 výskumné ciele a sformuloval 3 výskumné otázky. Autor na dosiahnutie svojich výskumných zámerov zrealizoval rozhovory „face to face“. Pre metodologickú precíziu pojmov by som uviedla, že sa jedná o „priame, individuálne, či skupinové interview“ s participantmi. Taktiež by bolo vhodné terminologicky zjednotiť pomenovanie participantov. Habilitant na viacerých miestach uvádza žiak, inokedy študent. Keďže ide o stredné školy, je potrebné označenie žiak strednej školy. Prvý výskumný súbor tvorili: (pedagogické pracovníčky, výchovné poradkyne, asistentky učiteľa, rómske matky a rómski žiaci zo SŠ). Druhý výskumný súbor tvorili vybrané texty autoriek a autorov odborného periodika Učiteľské noviny v rozmedzí rokov 2010-2020. Taktiež v úvode empirickej časti habilitačnej práce absentuje podrobnejší popis a kritéria výberu (ten je uvedený pri interpretácií výskumných údajov). Pre lepšiu prehľadnosť by bolo vhodné, keby habilitant v úvode empirickej časti práce uviedol podrobnejší popis oboch výskumných súborov, ako aj kritéria výberu participantov, nielen pri jednotlivých interpretačných zisteniach empirickej časti habilitačnej práce.

Vyváženosť teoretickej a empirickej časti práce je v značnej disproporcii v prospech empirickej časti habilitačnej práce. Autor veľmi podrobne a dôsledne uvádza jednotlivé

transkripty rozhovorov s participantami. Možno by bolo na zvážení časť transkriptov presunúť do príloh.

Vzhľadom k formulovaniu výskumných otázok mohol autor v závere empirickej časti práce interpretovať výsledky výskumu podľa stanovených výskumných otázok a doplniť aj limity výskumu. V čom vidí autor limity realizovaného výskumu?

Kvalita, správnosť a pôvodnosť dosažených výsledkov

Pozitívne hodnotím kvalitatívne koncipovaný dizajn výskumu s aplikovaním nástrojov diskurzívnej analýzy. Habilitant skúmal a následne analyzoval prostredníctvom metódy interview výpovede vybraných participantov (aktérov školskej inklúzie, rómske matky a rómskych žiakov) doplnené o písomne výpovede autorov a autoriek uverejnených v odbornom periodiku Učiteľské noviny. Pre precíznejšiu analýzu výskumných údajov aplikoval habilitant Thompsonov „modi operandi“ ako aj ďalšie metodologické nástroje, ktoré sú uvedené v habilitačnej práci.

Pri analyzovaní a interpretovaní výsledkov výskumu habilitant využil metodologické korektné spôsoby spracovania výskumných dát. V závere habilitačnej práce habilitant interpretuje výsledku výskumu s prepojením na odbor sociálna pedagogika.

Uplatniteľnosť výsledkov pro rozvoj oboru a ďalší bádání, uplatniteľnosť výsledkov v praxi

Habilitačná práca Mgr. Dušana Klapku, Ph.D prináša zaujímavé a nové poznatky pre rozvíjanie odboru sociálna pedagogika. Ako sám autor uvádza, výsledky výskumu nie je možné generalizovať na celú populáciu (vzhľadom na charakter dizajnu práce). Autor predkladanej habilitačnej práce preukázal vedeckú erudíciu a schopnosť uplatniť výskumné zistenia do aplikačnej roviny.

Formální úprava a jazyková úroveň práce

K formálnej stránke nemám pripomienky zásadného charakteru. Občasné preklepy a nedostatky, ktoré sa v práci vyskytli, neznížili jej hodnotu. Habilitačnú prácu by bolo vhodnejšie koncipovať v štruktúre IMRADu, kde by najmä empirická časť pôsobila prehľadnejšie.

Predkladaná habilitačná práca je výsledkom študijného a pracovného úsilia autora a svedčí o jeho dlhodobej profilácii v odbore (aj v metodológii) so snahou pristupovať k práci veľmi dôsledne a komplexne. Habilitačná práca má celkový rozsah 580 strán, čo považujem za nadštandardné pre takýto typ prác.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

- Autor na s. 48 uvádza Komenského triádu hlava – srdce – ruka. Ktorá zo zahraničných inštitúcií uplatňuje uvedený koncept respektíve model v kontexte vzťahu sociálneho pedagóga s klientom?
- Ako vníma autor pojmy inklúzia a integrácia?
- V čom vníma autor spoločné znaky medzi sociálnou pedagogikou a inkluzívnou pedagogikou?
- Ako hodnotí habilitant pôsobenie sociálneho pedagóga v kontexte riešenej problematiky v českých školách?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Dušana Klapka, Ph.D., *Definice oboru Sociální pedagogika a možnosti jeho působení v rámci idey sociální inkluze v kontextu institucionálních diskursů* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Banské Bystrici dne 20.1. 2021